

simplified structures. Moreover, there is a growing tendency to eliminate suffixes altogether, favoring communication through isolated monosyllabic units. Such developments ultimately contribute to the erosion of the structural integrity of the language system. While older generations generally maintained a clear distinction between slang and standard language, younger speakers increasingly lack proficiency in the standard variety. Consequently, slang is gradually establishing itself as a dominant mode of communication, thereby accelerating the degradation of linguistic norms.

Keywords: slang, Croatian language, word formation, suffix *-ić*, suffix *-ač*

PLOVOPIS, ČVORNIK, UGLEDNINA

Lipiku su 15. ožujka 2025. dodijeljene Nagrade „Dr. Ivan Šreter“ za najbolju novu hrvatsku riječ u 2024. Natječaj je proveo časopis Jezik i od 420 riječi koje su prošle godine pristigle na natječaj, izabrane su tri. Izbor nije bio lagan, mnogo je riječi, mnogo članova povjerenstva (predsjednica Sanda Ham, članovi Igor Čatić, Zvonimir Jakobović, Hrvoje Hitrec, Marko Kovačić, Nataša Bašić, Mario Grčević, Veno Volenec, Mile Mamić i Ljubica Josić) pa je ovaj put bilo potrebno birati riječi u tri kruga.

Svečanost dodjele bila je dobro posjećena, a radost je što su bili brojni mladi – na njima je budućnost hrvatskoga jezika. Domaćin je dodjele, već godinama, Toplice Lipik – Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju. Okupljenima su se obratili pozdravnim govorima Ivan Žilić, predstavnik Toplica Lipik, domaćina svečanosti, gradonačelnik Vinko Kasana i predsjednik Šreterove zaklade Damir Foretić. Program je vodila Ljubica Josić, članica Povjerenstva.

U raskošnoj dvorani Quella uz brojne goste iz Osijeka i Zagreba, pobjednicima su dodijeljene nagrade – diplome, kipići Tonka Fabrisa i nemale novčane nagrade koje daruje Zaklada „Dr. Ivan Šreter“: 600 eura prvoj riječi, 400 eura drugoj i 200 eura trećoj.

Pozivamo čitatelje da šalju svoje prijedloge na jezik.hr@gmail.com. Može se poslati najviše pet prijedloga, prednost imaju zamjene za nepotrebne anglizme, a riječ ne smije biti potvrđena u upotrebi prije nego što je poslana na natječaj. Dobro bi bilo upisati riječ, koju se želi poslati, u Googleovu tražilicu da se provjeri je li već potvrđena. Povjerenstvo provjerava u hrvatskim rječnicima.

Okrugli stol o hrvatskom jeziku

Održan je i okrugli stol o hrvatskom jeziku uz tri kraća predavanja. Prava je zanimljivost predavanje prof. Čatića, ne samo zbog teme koju je odabrao – o povijesnim dobima i njihovim nazivima (od kamenoga do plastičnoga), nego jer je prof. Čatić najdugovječniji suradnik Šreterova natječaja, s nama je već 19 godina. Uvijek je

spreman uskočiti kakvim savjetom ili naputkom i tako biti doista na pomoć u radu. Uz to, prof. Čatić je dan prije dodjele napunio 89 godina, a svoje je predavanje vrlo jasno i glatko održao bez napisanoga teksta, ne čitajući i iz glave.

Dugogodišnji je suradnik i znameniti hrvatski književnik Hrvoje Hitrec; u svom je stilu kritičara, satiričara i kroničara održao predavanje o brojnim zaprjekama na koje nailazi hrvatski jezik, časopis Jezik i natječaj. Svoje je predavanje objavio na stranici HKV u svojoj redovitoj kolumni ponedjeljkom <https://www.hkv.hr/izdvojeno/komentari/hhitrec/45271-h-hitrec-120.html>

Marko Kovačić s nama je tek treću godinu kao član Povjerenstva (suradnik je Jezika dvadesetak godina), ali njegovo prevoditeljsko iskustvo izvrsno se uklapa u potragu za dobrim novim riječima. Njegovo je izlaganje bilo raščlamba i razvrstavanje pristiglih riječi u nekoliko skupina – one koje su za šalu (provokaciju), koje su zamjene za postojeće hrvatske riječi pa su nepotrebne, koje su zamjene za već dobro udomaćene međunarodnice i zbog toga nepotrebne i, napokon, one koje su nam potrebne zamjene za nepotrebne angлизme. Njegovo je predavanje objavljeno u ovom broju Jezika.

Natječaj ponajprije prednost daje novim riječima koje su zamjene za nepotrebne angлизme, zbog toga je davne 1992. i pokrenut. Druge dvije riječi – *čvornik* i *uglednina* – zamjene su za doista nepotrebne angлизme, a prva je riječ *plovopis* nova riječ koja nije zamjena za angлизam, ali označuje novi pojam.

Dodjela Šreterove nagrade u Lipiku, 15. ožujka 2025. u svečanoj dvorani Quella. S lijeva na desno: Ivan Žilić, predstavnik domaćina svečanosti Toplica Lipik; Damir Foretić, predsjednik Šreterove zaklade; Igor Čatić, član Povjerenstva; Juraj Borić, trećenagrađeni za riječ *uglednina*; Martina Šarić, drugonagrađena za riječ *čvornik*; Sanda Ham, predsjednica Povjerenstva; Vinko Kasana, gradonačelnik Lipika; Ljubica Josić, članica Povjerenstva.

Plovopis – prvonagrađena riječ

Prvu je nagradu osvojila riječ *plovopis* Dubravka Merlića. Budući da je D. Merlić i autor istoimene nizanke koja se ove godine prikazivala na HRT, treba reći da nam je upit o valjanosti riječi, a potom i prijavu za natječaj poslao prije nego što je riječ postala javnom. Evo njegove prijave:

„Poštovani,

najprije vas srdačno pozdravljam, i zahvaljujem na radu na očuvanju i razvoju hrvatskog jezika. Te iste napore ulažem i ja kao televizijski autor koji u svakodnevnoj praksi mora voditi iznimnu brigu o služenju hrvatskim jezikom u javnoj uporabi.

U tom radu dogode se i trenutci kad čovjek i nesvjesno stvori novu riječ. Radeći tako na stvaranju putopisnog TV - serijala u kojem brodom obilazim južne pučinske otoke (Svetac, Biševo, Brusnik, Jabuka, Sušac i Palagruža) sama od sebe nametnula mi se zamisao da se takva vrsta putopisa nazove *plovopis*. Provjeravajući postoji li ta riječ u hrvatskim rječnicima, shvatio sam da je nema, a koliko sam uspio istražiti, ne postoji ni u ostalim južnoslavenskim jezicima.

Stoga predlažem za vaš natječaj sljedeću riječ:

PLOVOPIŠ – književno ili neko drugo djelo čiji je sadržaj opis kakva putovanja brodom ili kojim drugim plovilom.“

Plovopis je doista novi pojam i nova riječ, podznačenje riječi putopis koja je širega značenja. *Plovopis* označava opis puta brodom ili kakvim plovilom. Tvorbeno je riječ u skladu s hrvatskim sustavom i riječima kojima je drugi dio složenice *-o-pis*: *plov-o-pis* kao *put-o-pis*, *ljetopis*, *prirodopis*, *rukopis*, *strojopis*, *zemljopis*, *životopis*. Kolokvijalno se za ružni rukopis kaže *švrakopis*. Složenice s *-pis(ati)* imaju različita značenja, ali je tvorbeni način valjan i u taj se način uklapa i *plovopis*.

Čvornik – drugonagrađena riječ

Drugu je nagradu osvojila riječ *čvornik* Martine Šarić. Čvornik je zamjena za anglizam *hub* kojim se označava nekoliko pojmova – prometno čvorište, kakvo središnje događanje, središnji uređaj koji povezuje više računala u zajedničku mrežu. Upotreba se *huba* na žalost širi u hrvatskom jeziku, primjerice, umjesto da se kaže središnje skladište u Zagrebu, sve je češće Zagreb HUB. Za lučko čvorište (središte) čuje se i *hub port* pa je tako u Dnevniku HRT rečeno da *Rijeka postaje hub port!* Nije još tako davno da je bila *lučko čvorište/središte*.

Čvornik bi trebao zamijeniti *hub* u značenju središnje točke računalnog povezivanja. Na stranici „Bolje je hrvatski“ Instituta za hrvatski jezik ponuđena je riječ *koncentrator* za *hub* u računalnom značenju, međutim, čvornik ima prednost jer je hrvatska riječ. U svakom slučaju, *hub* je nepotreban jer znači pojmove za koje imamo hrvatske riječi: prometno čvorište ili središnji događaj, a sada i za središnju točku računalnog povezivanja imamo svoju riječ – čvornik.

Tvorbeno, *čvornik* pripada tvorbi od imenica dometkom *-nik*: *čvor+nik*. Dometak *-nik* najčešće služi za tvorbu imenica koje znače što živo – *časnik*, *dovoznik*, *glasnik*,

izdajnik, nastavnik, peharnik, pjesnik, početnik, pokornik, povjesnik, preljubnik, raskolnik, silnik, urotnik, veleizdajnik, vjesnik, a za neživo nešto je manje potvrda. U Babićevoj se Tvorbi riječi (2002., str. 237.) navodi sljedeće:

„Spis, knjigu, časopis označuju: pravilnik, glasnik, vjesnik, razne stvari: podnevnik (top koji puca u podne), svjetilnik (luster), mjesto: pločnik.“

Uz značenje mjesta, sada se može navesti i *čvornik*.

Uglednina – trećenagrađena riječ

Treću je nagradu osvojila riječ *uglednina* Jurja Borića. Uglednina je zamjena za *goodwill*, anglizam kojim se imenuje nematerijalna imovina kakve tvrtke. Riječ je o „(premiji) razlici pri kupnji poslovnog subjekta iznad vrijednosti neto-imovine. Upravo zbog toga se *goodwillom* smatraju neopipljive stavke poput sposobnosti zarađivanja, reputacije, organizacijskih mogućnosti, vjernosti klijentele i slično“ (<https://alphacapitalis.com>). Kao što se iz navoda vidi, *goodwill* je anglizam koji se udomaćuje jer se piše izvorno, ali mu se dodaje hrvatski padežni nastavak. Riječ je *uglednina* svakako bolja i jasnija i može uspješno zamijeniti *goodwill*. Juraj Borić podsjetio nas je, obraćajući se okupljenima, da je u 15. st. Dubrovčanin Benedikt Kotruljević napisao prvi europski priručnik o trgovini i knjigovodstvu i smatra se izumiteljem dvojnoga knjigovodstva tako da nas i naša povijest, a ne samo suvremenost, obavezuje njegovati hrvatsko nazivlje. Evo njegove prijave:

„U računovodstvenoj praksi, te u službenim obrascima propisanim Zakonom o računovodstvu Republike Hrvatske, točnije u obrascu POD-BIL (bilanci), pojavljuje se termin Goodwill, koji se nepreveden koristi u standardnoj računovodstveno-financijskoj praksi. Budući da za ovu stavku nematerijalne imovine nemamo adekvatan termin, htio bih prvo obrazložiti što je goodwill.“

U računovodstvu, goodwill je nematerijalna imovina koja je vrijednost poduzeća iznad identificiranih fizičkih i financijskih sredstava. Odražava ugled, snagu brenda, lojalnost kupaca, odnose sa zaposlenicima i druge nemjerljive čimbenike koji pridonose uspjehu trgovačkog društva.

Goodwill se obično pojavljuje tijekom akvizicija, kada jedno društvo kupuje drugo po cijeni višoj od poštene tržišne vrijednosti njene identificirane imovine umanjene za obveze. Taj višak plaćenog iznosa evidentira se kao goodwill u bilanci društva koje kupuje. Ključne karakteristike goodwilla:

- Nematerijalan: Ne može se vidjeti niti dodirnuti, za razliku od materijalne imovine poput zgrada ili opreme.
- Nesamostalan: Goodwill se ne može prodati niti prenijeti odvojeno od cijelog poduzeća.
- Provjera umanjena vrijednosti: Umjesto amortizacije, goodwill se povremeno (obično jednom godišnje) provjerava radi umanjena vrijednosti. Ako je vrijednost goodwill-a pala, ona se smanjuje i gubitak se priznaje u računu dobiti i gubitka. Kako bismo doskočili nepotrebnosti primjeni ove tuđice, predlažem naziv *uglednina*.“

Značenje je riječi dobro i temeljito protumačeno. Tvorbeno, odgovor će nam dati Babićeva Tvorba riječi i pronaći ćemo, prema tvorbenom načinu, da je riječ o tvorbi imenice od pridjeva i dometka *-ina*:

„Od n-pridjeva sufiksom *-ina* ima izvedenica od netvorbenih n-pridjeva i od tvorbenih sufiksima *-(a)n*, *-ni*, *-n*, *-en* (i). Tvorba je plodna. Naglasak je kratkouzlazni na prvom slogu sufiksa, a iznimno može biti kao u osnove.

Značenja su apstraktna i konkretna.

Od apstraktnih značenja najčešće je daća: *najamnina*, *nalaznina*, *opskrbnina*, *osigurnina*, *otkupnina*, *otpravnina*, *otpremnina*, *posmrtnina*, *pristupnina*, *skladišnina*, *startnina*, *ulaznina*, *zakupnina*.

Neke su danas (veoma) rijetke po upotrebi: *ispitnina*, *istupnina*, *izvoznina*, *pretplatnina*, *pristupnina*, *uhvatnina*, *ukopnina*, *upisnina*, *uvoznina*...

Ostale apstraktne imaju različita značenja: *davnina*, *istisnina*, *mučnina*, *praznina*, *ta-mnina*...“ (str. 260.)

Imenica *uglednina* pripada u red imenica apstraktnoga značenja tvorenih od n-pri-djeva – opisnih pridjeva izvedenih od imenice sufiksom *-(a)n*: *ugled+an* – i na tu se pridjevnu osnovu domeće *-ina*: *uglednina*.

Sanda Ham

sham@ffos.hr

<https://doi.org/10.22210/jezik.2025.72.14>

GOVOR NA DODJELI ŠRETEROVE NAGRADE ZA RIJEČ ČVORNIK

Lijep pozdrav svima,

prije svega, htjela bih zahvaliti organizatorima i stručnom povjerenstvu što su moj prijedlog odabrali u uži izbor i nagradili drugom nagradom. Meni je to velika čast.

Kako je došlo do prijevoda riječi *hub*? U svom poslu često komuniciram na engleskom, pa i kada komuniciram na hrvatskom, koristim se anglizmima – bilo zato što prijevod ne postoji, ne znam ga ili mislim da mi je lakše koristiti englesku riječ.

Na sličan problem naišla sam tijekom pisanja diplomskog rada: Robotski operacijski sustav – ROS. Rad je zahtijevao mnogo truda kod prevođenja raznih tehničkih i stručnih naziva koje poznajem na engleskom, ali im nisam znala prijevode na hrvatski. Za pomoć u radu dobila sam tehnički rječnik stranih riječi za koje su postojali hrvatski prijevodi. Nakon što sam ih uvela u svoj rad, nisam bila zadovoljna rezultatom. Teško sam razumjela vlastiti rad i nazive u njemu na hrvatskom jeziku, a bojala sam se da će i kolege studenti koji budu čitali moj rad imati problema s razumijevanjem. Zato sam uz svaki hrvatski prijevod engleske riječi ipak ostavila i originalnu englesku riječ (npr. višedretvenost, engl. *multithreading*).